

Nr 20.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående vissa åtgärder för främjande av kapitalbildningen i landet.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade, likalydande motioner, nr 352 i första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* och nr 477 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* föreslås riksdagen »att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tillsättandet av en utredning, inkluderande företrädare för arbetsmarknadens parter och med uppdrag att anlita in- och utländsk expertis med sakkunskap på i motionen berörda områden, i syfte:

1) att undersöka förutsättningarna för att genom skattereformer stimulera tillämpningen inom det enskilda näringslivet av vinstandelssystem med särskild hänsyn till angelägenheten att främja kapitalbildningen genom att bereda de anställda ökade möjligheter till sparande och uppnå större effektivitet i produktionen,

2) att undersöka förutsättningarna för vinstandelsmetodernas tillämpning inom av det allmänna ägda företag i branscher, där de befinna sig i en effektiv konkurrens med enskilda företag på lika villkor,

3) att pröva möjligheterna och lämpligheten av sådana ändringar i skattelagstiftningen, att utvecklingen av ny företagsamhet och därtill knuten kapitalbildning underlättas,

4) att undersöka det allmännas möjligheter att genom en ändring eller komplettering av rådande lagstiftning underlätta tillkomsten av investeringsbolag med låga aktievalörer eller andra liknande institutioner i avsikt att skapa en fördelaktig form för mindre inkomsttagares sparande och öka tillgången på aktivt kapital,

5) att framlägga de förslag till åtgärder, vartill utredningen föranleder.»

Beträffande de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sitt förslag, får utskottet hänvisa till motionen II: 477.

Över motionerna har utskottet inhämtat yttranden från *fullmäktige i riksbanken* och *fullmäktige i riksgäldskontoret*. Därjämte ha *Svenska bankföreningen*, *Svenska sparbanksföreningen*, *Svenska jordbrukskreditkassan*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, *Sveriges industriförbund*, *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation*, *Sveriges grossistförbund*, *Sveriges köpmannaförbund*, *Stockholms handelskammare*, *Svenska arbetsgivareföreningen*, *Landsorganisationen i Sverige*, *Tjänstemännens centralorganisation* och *Kooperativa förbundet* beretts tillfälle avgiva yttranden i ärendet.

Tidigare behandling i riksdagen av frågan om utredning rörande vinstandelssystem.

I *motion II: 226* vid 1949 års riksdag föreslog herrar *Ståhl* och *Widén*, att riksdagen måtte hemställa hos Kungl. Maj:t om en allsidig och förutsättningslös utredning rörande principerna och metoderna för nya former av samarbete mellan arbetsmarknadens parter, närmast med sikte på i utlandet och här hemma prövade olika system av meddelägarskap och vinstandelssystem; allt i produktionsstimulerande och för näringslivets parter vägledande syfte.

Motionen behandlades av *andra kammarens andra tillfälliga utskott (utl. nr 8)*, som inhämtade yttranden däröver från Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Kooperativa förbundet, Landsorganisationen, Riksförbundet Landsbygdens folk, Tjänstemännens centralorganisation och Handelsn arbetsgivareorganisation. Samtliga hörda organisationer avstyrkte motionen.

För egen del anförde utskottet, att ej heller utskottet kunde finna, att de skäl, som anförts i motionen för en utredning, vore tillräckligt bärande. Enligt utskottets mening vore det dock ytterst även vid ett vinstandelssystem ett löneproblem det gällde. Arbetsmarknadens parter hade hittills visat sig kunna lösa sådana problem utan inblandning från statens sida och borde kunna lösa även detta, i den mån det kunde kräva en lösning. Ej heller i övrigt hade det, såvitt utskottet kunde finna, i motionen framförts några övertygande skäl för en utredning i hithörande spörsmål. Utskottet hemställde därför, att motionen ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Vid utskottets utlåtande fanns fogad en *reservation* av herrar *Andersson* i *Långviksmon*, *Rosén* och *Christenson* i *Malmö*, i vilken på anförda skäl hemställdes, att andra kammaren måtte för sin del besluta att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om en allsidig och förutsättningslös utredning rörande principerna och metoderna för nya former av samarbete mellan arbetsmarknadens parter, närmast med sikte på i utlandet och här hemma prövade olika system av meddelägarskap och vinstandelssystem, allt i produktionsstimulerande och för näringslivets parter vägledande syfte.

Vid utlåtandets föredragning i andra kammaren bifölls *utskottets* hemställan.

Remissyttrandena över motionerna.

1. Allmänna synpunkter.

Fullmäktige i riksbanken anföra, att fullmäktige i likhet med motionärerna själfvallet hyste det största intresse för att det enskilda sparandet ökades, bl. a. med hänsyn till att detta utgjorde en förutsättning för att önskvärda investeringar inom det privata näringslivet skulle komma till stånd. Fullmäktige ansåge därför, att det enskilda sparandet borde lämnas det stöd från statens sida, som kunde vara rimligt i jämförelse med andra angelägna intressen. Fullmäktige ville emellertid i förevarande sammanhang inskränka sig till att till behandling upptaga de olika förslag, som i motionerna framfördes och som enligt motionärerna syftade till att söka underlätta sådant enskilt sparande, som kunde påräknas för *riskbärande* investeringar.

Såsom närmare framgår av det följande, ha fullmäktige avstyrkt samtliga de i motionärernas hemställan framförda förslagen.

Enligt vid fullmäktiges skrivelse fogat protokollsutdrag, utvisande ärendets behandling inom fullmäktige, anfördes reservation av herr *Kristensson*, som uttalade.

Allmän enighet torde råda därom, att för en fortsatt välståndsutveckling med tryggande av hög och jämn sysselsättning och stabil prisnivå utgör en ökning av sparandet i samhället en nödvändig förutsättning. Med understrykande av den grundläggande betydelse för de senaste mansåldrarnas framåtskridande, som den högre tekniken, den förbättrade skolbildningen, den rikligare kapitaltillgången samt den ekonomiska friheten haft, skisseras i motionerna olika metoder att främja kapitalbildningen. Tyngdpunkten har därvid lagts vid främjandet av det *personliga* sparandet — framför allt de mindre inkomsttagarnas sparande — och vid att tillgången på *riskbärande* kapital blir av tillfredsställande storleksordning.

De metoder, som där rekommenderas — vinstandelssystemet och investeringsbolag med låga aktievalörer — har enligt min mening påtagliga fördelar ur ovan angivna synpunkter. Löntagarnas och de mindre inkomsttagarnas sparmöjligheter underlättas, en även ur social synpunkt berättigad målsättning. Det måste även anses angeläget att underlätta de mindre inkomsttagarnas möjligheter att ge sitt sparande den placering i realvärde, som aktiesparandet innebär.

Även möjligheterna och lämpligheten av sådana ändringar i skattelagstiftningen, att utvecklingen av ny företagsamhet och därtill knuten kapitalbildning underlättas, bör prövas. Detta problem, vars angelägenhet knappast kan bestridas, bör givetvis ses på längre sikt och utan påverkan av det dagsaktuella lägets speciella ekonomiska villkor.

Äberopande dessa synpunkter tillstyrker jag ifrågavarande motions yrkande om utredning.

Fullmäktige i riksgäldskontoret uttala, att i de förevarande motionerna framställts sins emellan tämligen olikartade förslag, vilka dock alla hade det gemensamma syftet att främja en ökad kapitalbildning genom enskilt sparande. Betydelsen av en sådan ökning kunde såväl med hänsyn till näringslivets som det allmännas stora kapitalbehov icke nog kraftigt understrykas, även om man under nuvarande av inflationistiska spänningar påverkade ekonomiska förhållanden dessutom måste bygga på det sparande, som ernåddes genom statliga budgetöverskott. Överbalansering av budgeten vore nämligen i rådande läge en viktig förutsättning för återställande av ett stabilt penningvärde, vilket i sin tur vore nödvändigt för en väsentlig ökning av det enskilda sparandet.

Sammanfattningsvis anföra fullmäktige, att de ifrågavarande motionerna innefattade tankar och uppslag, vilka syntes fullmäktige i och för sig värda beaktande, men att fullmäktige icke funne påkallat, att från statsmakternas sida för närvarande vidtoges någon särskild åtgärd för främjande av motionernas syfte.

Enligt vid fullmäktiges skrivelse fogat protokollsutdrag, utvisande ärendets behandling inom fullmäktige, anfördes var för sig reservation av herrar *Hagberg* och *Svensson*, vilken senare uttalade följande till protokollet.

Ett studium av den ekonomiska utvecklingen under de senaste mansåldrarna visar att den avgörande faktorn för en fortsatt höjning av levnadsstandarden är en fortgående stegring av produktiviteten. Att slå vakt om de välståndsbildande krafterna och befrämja deras utnyttjande i ett samhälle med frihet och socialt ansvar framstår därför som en huvuduppgift för samhällets ekonomiska politik. Kapitalbildningens problem liksom frågan om förhållandet mellan de anställda och de företag, vari de arbeta, bli de spörsmål, som då komma i förgrunden.

Såsom framhållits i motionerna kan en tillfredsställande lösning av de mycket trängande investeringsproblemen endast uppnås genom en sådan ökning av sparandet, att det medger en större total investeringsvolym. Inte minst gäller det att den del av sparandet, som kan påräknas för riskbärande investeringar, blir av tillfredsställande storleksordning. I hög grad angeläget är det att mildra de hinder för nygrundade företag, som beskattningen för närvarande lägger.

Såsom vidare framhålles i motionerna, måste den roll för framåtskridandet på längre sikt, som de mycket vida möjligheterna till bildandet av enskilda storförmögenheter spelade under tidigare årtionden, i fortsättningen fyllas på andra vägar, om icke välståndsutvecklingen skall avstanna. En väg till sparande i en i vårt land hittills i mycket liten utsträckning prövad form synes erbjuda sig i vinstandelssystemet, vilket sedan länge i skiftande former och i många fall med tillfredsställande resultat kommit till användning i utlandet.

Förutsättningarna för användningen av detta system i vårt land bör därför undersökas. Därvid bör särskilt beaktas vinstandelssystemets möjligheter att åstadkomma ett ökat sparande hos de anställda. Möjligheterna

att genom skattereformer uppmuntra tillämpning av vinstandelssystemet bör prövas liksom förutsättningarna för vinstandelsmetodernas tillämpning inom av det allmänna ägda företag i branscher, där de befinner sig i effektiv konkurrens med enskilda företag på lika villkor. Några farhågor för en strukturförändring av sparandet med ogynnsamma konsekvenser synes härvid inte behöva uppstå, alldenstund frågan gäller att erhålla ett *tillskott* till det nuvarande — relativt otillräckliga — sparandets totala volym. Den omfördelning av sparandet till löntagarnas och de mindre inkomsttagarnas förmån, som vinstandelssystemet kan medföra, utgör å andra sidan en omständighet som talar för detta system.

En annan form för stimulans åt mindre eller medelstora inkomsttagare till sparande, som utvecklats i större utsträckning utomlands, särskilt i USA, än i vårt land, utgör bildandet av investeringsbolag, varigenom en bredare allmänhet får möjlighet att på ett betryggande sätt placera sparmedel i *aktier av små valörer*. Förutsättningarna och möjligheterna att främja tillkomsten av investeringsbolag med låga aktievalörer bör särskilt med hänsyn till vikten av att skapa en fördelaktig form för mindre inkomsttagares aktiesparande undersökas.

Av det jag här anfört framgår, att jag ansett mig böra tillstyrka den i förevarande motioner föreslagna utredningen.

Härjämte lät ordföranden herr *Örne* till protokollet anteckna följande särskilda uttalande.

En överbalansering av budgeten har, i motsats till vad många ekonomer antagit, icke visat sig vara något verksamt medel mot penningvärdesförsämringen. Överbalanseringen har nämligen åstadkommit, icke såsom riktigt vore, genom begränsning av statens utgifter, utan genom att öka skattebelastningen på individer och företag. Då de så ökade statsinkomsterna användas till ständigt ökade statsutgifter eller till statliga investeringar, åstadkommes genom överbalanseringen ingen avsevärd minskning av den totala efterfrågan på varor och tjänster. En sådan minskning av betydande mått är dock en förutsättning för stabiliserat penningvärde.

Svenska bankföreningen uttalar, att föreningen i stort sett kunde lämna sin anslutning till de av motionärerna angivna allmänna premisserna för de framställda utredningsyrkandena. Det vore sålunda jämväl enligt bankföreningens mening riktigt, att det totala sparandet och framför allt sådant sparande, som kunde påräknas för riskbärande investeringar, vore beklagligt ringa i förhållande till näringslivets och det allmännas investeringsbehov. I likhet med motionärerna ansåge också Bankföreningen, att åtgärder torde vidtagas för underlättande av kapitalbildningen och minskande av de nuvarande svårigheterna för bildande och utvecklande av nya företag. Motionärernas uppfattning om det nuvarande skattetryckets destruktiva inflytande på kapitalbildningen delade Bankföreningen helt, liksom deras övertygelse att ett genomförande av de av 1949 års skattekommittés majoritet framförda skattesänkingsförslagen ävensom av vissa av de reservationsvis framförda förslagen skulle befrämja en ökning av det enskilda sparandet.

Svenska sparbanksföreningen framhåller, att de i motionerna berörda frågorna vore av stort intresse både i dagens läge och på längre sikt. Från de synpunkter Sparbanksföreningen hade att tillvarata hade föreningen icke något att erinra mot att frågorna bleve föremål för utredning.

Svenska jordbrukskreditkassan anför, att de spörsmål som avhandlades i förevarande motioner låge vid sidan av jordbrukskreditkassans egentliga intresseområde. Det undandroge sig därför kassans bedömande, huruvida den i motionerna föreslagna utredningen nu borde komma till stånd.

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation uttalar, att organisationen i princip vore helt enig med motionärerna om nödvändigheten av att stimulera sparandet inom landet.

Uppenbarligen hade de senaste årens bristande samhällsekonomiska balans till stor del berott på att sparandet varit otillräckligt i förhållande till det totala investeringsbehovet. Ej minst syntes — vilket motionärerna framhållit — den del av sparandet böra stimuleras, som kunde påräknas för riskbärande investeringar inom näringslivet.

Att sparandet under senare år varit otillräckligt, syntes bl. a. bero på att den allmänna ekonomiska utvecklingen och statsmakternas ekonomiska politik knappast verkat uppmuntrande på det enskilda sparandet. Penningvärdets oavlåtliga försämring och det utomordentligt hårda skattetrycket hade här i förening inverkat. Enligt organisationens mening borde därför åtgärder för stimulerande av sparviljan främst inriktas på dessa områden och framför allt på en minskning av skattetrycket.

Sveriges grossistförbund anser det i likhet med motionärerna vara en huvuduppgift för samhällets ekonomiska politik att slå vakt om de välståndsbildande krafterna och befrämja deras utnyttjande i ett samhälle med frihet och socialt ansvar. Det vore för den skull av utomordentlig vikt att den ekonomiska politiken inriktades så att man genom en utvidgad kapitalbildning skapade underlag för en gynnsam produktionsutveckling. En uppmuntran av det enskilda och allmänna sparandet framstode i detta sammanhang såsom särdeles betydelsefullt.

Såsom förbundet i andra sammanhang framhållit utgjorde den otillräckliga sparviljan en av orsakerna till den bristande balansen i vårt lands ekonomiska liv. Framför allt hade det enskilda individuella sparandet icke utvecklats i takt med den fortgående höjningen av levnadsstandarden. Bristen på kapital för riskbärande investeringar hade kanske i särskilt hög grad blivit accentuerad under de senaste åren.

Sveriges köpmannaförbund har förklarat sig helt dela de allmänna synpunkter som anföras av motionärerna.

Stockholms handelskammare säger sig självfallet dela motionärernas uppfattning om vikten av ett ökat enskilt sparande, framför allt för riskbärande investeringar. Den ville särskilt stryka under motionärernas påpekande av den nuvarande skattepolitikens ogynnsamma inverkan på sparandet och de därigenom uppkomna svårigheterna att grunda och utveckla nya företag. Utan tvivel vore det i första hand genom en ändrad inställning i fråga om skattepolitiken i förhållande till sparandet, som kapitalbildningens problem skulle lösas. Att detta problem i och för sig hade den betydelse, att det påkallade statsmakternas uppmärksamhet, funne Handelskammaren uppenbart.

Om Handelskammaren sålunda kunde instämma i motionens syfte, ställde sig kammaren däremot tveksam till de medel, som — vid sidan av allmänna skattelättnader för sparkapitalet — diskuterades för att realisera detta.

Handelskammaren funne sig icke kunna tillstyrka en utredning baserad på de begränsade förutsättningar och med det begränsade syfte som motionärerna i sin hemställan till riksdagen förordad. Om den föreliggande motionen skulle resultera i en utredning, borde denna enligt Handelskammarens mening icke begränsas till några vissa metoder för att främja kapitalbildningen utan vidgas till att förutsättningslöst undersöka på vilka olika vägar den för hela vår produktiva utveckling så betydelsefulla frågan om beredande av tillgång på kapital för företagsamheten, särskilt sådan av riskbetonad natur, bäst skulle kunna lösas.

Svenska arbetsgivareföreningen instämmer i de allmänna synpunkter, som återfinnas i motionernas inledning, rörande förutsättningarna för en lösning av de aktuella och långsiktiga investeringsproblemen. I likhet med motionärerna ansåge föreningen det vara ostridigt, att en ökning av investeringsvolymen endast kunde åstadkommas genom ett ökat sparande. Föreningen vore likaledes enig med motionärerna om nödvändigheten av att det sparande, som stode till förfogande för riskbärande investeringar, bleve av tillfredsställande storleksordning.

Föreningen instämde i motionärernas slutsats, att en allmän skattesänkning vore en nödvändig förutsättning för ökat sparande. Likaledes kunde föreningen ansluta sig till uppfattningen, att såsom ett andra led i åtgärderna för främjande av kapitalbildning borde ingå en premiering av enskilt småsparande. Då emellertid motionärernas syfte vore att säkra tillgången på riskvilligt kapital, syntes det föreningen minst lika angeläget, att en premiering skedde även av sparande av större omfattning — således icke enbart av vad som skulle kunna betecknas såsom småsparande.

2. *Motionernas förslag om utredning angående förutsättningarna dels för att genom skattereformer stimulera tillämpningen inom det enskilda näringslivet av vinstandelssystem med särskild hänsyn till angelägenheten att främja kapitalbildningen genom att bereda de anställda ökade möjligheter till sparande och uppnå större effektivitet i produktionen, dels för vinstandelsmetodernas tillämpning inom av det allmänna ägda företag i branscher, där de befinna sig i en effektiv konkurrens med enskilda företag på lika villkor.*

Fullmäktige i riksbanken anföra, att det icke vore alldeles givet att ett mera allmänt införande av vinstandelssystemet skulle komma att medföra en ökning av det totala sparandet inom landet. Även ur andra synpunkter torde man med fog kunna ställa sig tveksam rörande fördelarna av en dylik åtgärd. Att statsverket skulle, utan att arbetsmarknadens parter vore överens om att rekommendera införande av ett vinstandelssystem, igångsätta en utredning som skulle syfta till att uppmuntra ett sådant system syntes näppeligen böra ifrågakomma. Det måste för övrigt anses tvivelaktigt, om staten — såsom motionärerna förutsatt — borde genom skattereformer (skattelättnader) särskilt understödja en sådan speciell form av sparande, varom här vore fråga. Jämväl sparande i annan form än den här avsedda tjänade direkt eller indirekt produktionen inom landet. Av det anförda torde följa att fullmäktige icke heller ansåge sig böra tillstyrka, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära utredning angående vinstandelssystemets tillämpning inom vissa av det allmänna ägda företag.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ställa sig synnerligen tveksamma till förslaget att genom skattelättnader uppmuntra det speciella sparande som de anställda skulle åstadkomma i anslutning till ett vinstandelssystem. Fullmäktige ansåge det principiellt oriktigt att ensidigt gynna vissa sparformer; från det blygsamma stöd, som i form av vinstutlottning lämnades lönsparandet, kunde i detta sammanhang bortses. Varje sådant ensidigt gynnande vore nämligen ägnat att åstadkomma en snedvridning av sparandet i stort och medföra krav från andra sparformer på motsvarande gynnsam behandling. I och för sig syntes emellertid sparande enligt ett vinstandelssystem innebära en riktig tanke, men denna syntes fullmäktige böra, om förutsättningar eljest därför förefunnes, utan statligt stöd växa fram av sig själv under samverkan mellan arbetsmarknadens parter. Härmed ansåge sig fullmäktige ha tagit ståndpunkt jämväl till yrkandet om en undersökning av förutsättningarna för vinstandelsmetodernas tillämpning inom av det allmänna ägda företag i branschen, där de befunne sig i en effektiv konkurrens med enskilda företag på lika villkor.

Svenska bankföreningen förklarar sig sakna anledning att närmare uppehålla sig vid frågan om lämpligheten eller möjligheten av att i någon större

utsträckning inom företagen tillämpa ett vinstandelssystem vid sidan av den avtalade lönen för tjänstemän och arbetare. Bankföreningen ställde sig emellertid snarast skeptisk till genomförbarheten av denna tanke, bland annat med hänsyn till de ojämnheter i anställningsförmånerna för likartat arbete hos skilda företag som systemet skulle medföra.

Emellertid ville bankföreningen icke ifrågasätta annat än att det i enstaka fall kunde tänkas vara lämpligt med en anställningsform som innebure ett visst delägarskap för de anställda eller som eljest tillförsäkrade dem viss andel i företagets vinst. Särskilt torde detta kunna vara fallet i fråga om vissa slag av småindustrier. Detta borde emellertid i så fall vara en sak uteslutande mellan företaget och de anställda, utan inblandning eller påverkan från statens sida. Vad som utgäves till de anställda i och för deras anställning torde väl, även om det hade formen av vinstandelsutbetalning, redan med nuvarande skattelagstiftning vara avdragsgillt vid företagets egen taxering. Och att genom skattefrihet uppmuntra de anställda till att låta uppburna vinstandelar innestå viss tid på något slags sparkonto skulle, fränsett den administrativa otympligheten, innebära ett så väsentligt avsteg från gängse beskattningsnormer, att det icke borde kunna komma i fråga i detta sammanhang. Det borde måhända också, med anledning av motionärernas framhållande av Förenta staterna som pionjärland på detta område, erinras om att Bankföreningen veterligt de försök till realiserande av vinstandelsprincipen, som där skett, ägt rum utan varje ingripande från statens sida.

Svenska försäkringsbolags riksförbund anför, att det i första hand syntes böra ankomma på arbetsmarknadens parter och deras organisationer att taga ställning till frågan om ett vinstandelssystem. Innan detsamma blivit prövat inom svenska förhållanden, syntes anledning ej föreligga för det allmänna att taga befattning med frågan.

Sveriges industriförbund framhåller, att förbundet — med allt erkännande av den positiva tankegången i motionerna — likväl måste ställa sig frågande inför möjligheten att detta mycket komplicerade spörsmål skulle rullas upp såsom en skattefråga och ifrån den i motionen angivna huvudsynpunkten, nämligen av att befordra nybildningen av kapital. Förbundet befarade att de utomordentligt betydelsefulla och svåra lönepolitiska och lönetekniska spörsmål, som vore förknippade med vinstandelssystemet, skulle i viss mån komma att undanskymmas i en utredning med den av motionärerna tänkta uppläggnigen.

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation uttalar, att organisationen icke delade motionärernas åsikt att vinstandelssystemet skulle vara ur alla synpunkter värdefullt. För hantverkets och den mindre industriens del

torde i varje fall nämnvärt intresse saknas för en dylik isolerad premiering. Småföretagen skilde sig ofta från de större i fråga om sättet för sin finansiering. Aktiebolagsformen vore sålunda ännu ej allmänt förekommande. Däremot vore kompanjonskap mellan två eller flera delägare relativt vanligt. Gränsen mellan denna finansieringsform och den av motionärerna förordade torde för småföretagens del komma att visa sig svår att i praktiken fixera, vilket torde inverka på möjligheterna att genomföra en eventuell särslagstiftning för sparande enligt vinstandelssystemet. Skulle man genom skattereformer premiera det enskilda sparandet, finge självfallet bestämmelserna ej utformas så att en form av sparande premierades, medan en annan icke berördes. Organisationen hänvisade till den av motionärerna omnämnda svårigheten i fråga om nygrundning och utveckling av nya företag, vilken för övrigt i stor utsträckning skedde i småföretagsamhetens form och ifråga om vilken en skattelättnad vore utomordentligt aktuell. Lämpligheten av att de anställda utöver fastställd lön jämväl skulle kunna erhålla annan ersättning från företaget torde även ur andra synpunkter kunna diskuteras. Organisationen hade intet att erinra mot att en utredning i frågan komme till stånd men hade innan så skett velat precisera sin principiella uppfattning i denna fråga.

Sveriges grossistförbund erinrar om att i vårt land vid övervägandena för och emot vinstandelssystemet den synpunkten ofta framförts, att detta skulle ingripa mot en traditionell linje i svenskt avtalsväsen, nämligen att en likartad arbetsinsats skulle betalas lika oavsett var den skedde. Man hade även emot systemet som sådant framhållit, att detsamma måhända skulle kunna vara av värde under goda konjunkturer, då företagen ginge med vinst, men att däremot lätt komplikationer och misshälligheter kunde uppstå under en lågkonjunktur, då det icke funnes någon vinst att fördela.

Självfallet vore att man icke utan vidare kunde utgå ifrån att förutsättningarna för genomförandet av vinstandelssystemet här i Sverige i varje fall för närvarande vore desamma som exempelvis i Förenta staterna. Trots detta syntes vinstandelsidén innebära så väsentliga psykologiska och ekonomiska värden, att starka skäl syntes tala för att densamma i större utsträckning prövades i vårt land. Ur många synpunkter vore det fördelaktigt om de anställda i större utsträckning finge möjligheter att bliva ekonomiskt intresserade i sina respektive företag icke enbart som löntagare. De enskilda individerna skulle därigenom få större intresse av det företag, i vilket de arbetade, och själva var och en på sin post medverka till dess rationalisering och effektivisering.

Alltjämt torde emellertid de enskilda individernas intresse och kunskaper i de ekonomiska sammanhangen och näringslivets struktur och kommersiella metoder vara relativt obetydliga. En vidgad upplysning härom genom

politiska sammanslutningar, de stora folkrörelserna och naturligtvis även undervisningsväsendet vore utan tvivel på sin plats och torde, såvitt förbundet kunde se, vara av värde för att ernå ökad förståelse för vinstandels-systemets verkliga innebörd, nämligen att skapa en på individuella och fria insatser grundad gemensam ansvarskänsla för utvecklingen av vårt materiella välstånd och därmed undanröjandet av de rester av klasskillnadsbegrepp, som alltjämt i viss utsträckning syntes kvarstå i vårt samhälle.

Enligt förbundets bestämda uppfattning borde frågan om vinstandels-systemets genomförande i vårt land i princip lösas av vederbörande parter. Oberoende härav kunde det emellertid vara lämpligt att olika åtgärder vidtoges i ändamål att skapa ökad kunskap om vinstandelssystemet som sådant och dess verkningar i praktiken. Förbundet vore för sin del benäget att tro, att detta främst borde ske genom ökad upplysningsverksamhet rörande näringslivets funktion och arbetssätt samt om produktivitetens betydelse för vår samhällsekonomi. Detta uteslöt emellertid icke att den av motionärerna föreslagna utredningen inriktades på vissa speciella frågor sammanhängande i främsta rummet med en reformering av vårt skattesystem.

Sveriges köpmannaförbund vill icke resa några invändningar mot att en utredning göres i ifrågavarande hänseende. Önskvärt hade likväl enligt förbundet varit att motionärerna närmare utvecklat hur vinstandelssystemet enligt deras uppfattning nu lämpligen skulle vara uppbyggt för att bäst passa svenska förhållanden samt även belyst detsamma praktiska betydelse, framför allt för de anställdas del. Vidare ville förbundet icke underlåta att framhålla att det i många hänseenden ställde sig frågande till huruvida förutsättningar verkligen förelåge för förslagets genomförande. Huruvida de politisk-psykologiska hindren mot att aktualisera förevarande fråga förlorat betydelse i den utsträckning motionärerna låtit antyda, torde i första hand remissyttrandena och sedermera den ev. utredningen ge vid handen. Förutom farhågor för att skattelindring, ev. skattefrihet för de anställdas vinstandelar komme att möta många ur teknisk synpunkt svårlösta problem ville förbundet även uttala vissa betänkligheter mot att ökat sparande eftersträvades bli åvägabringat genom punktvis insatta reformer, som tillika särskilt vad gällde skattelättnaderna skulle bli tillämpliga blott för viss kategori inkomsttagare. Risker funnes också för att systemet även inom denna kategori kunde komma att i anledning av ev. skattepremiering möta invändningar ur rättvisesynpunkt, då ju resultatet av företagets drift ingalunda enbart föranleddes av de anställdas prestationer utan i betydande utsträckning vore beroende av företagsledningarnas olika kompetens och förutseende m. m. och av de för olika branscher varierande konjunkturerna.

Stockholms handelskammare anför, att det knappast vore troligt att ett på av motionärerna angivet sätt premierat vinstandelssystem för de anställda skulle kunna på något avgörande sätt bidra till att främja sparandet till ny företagsamhet. I den mån som vinstandelarna finge kvarstå inom företaget, tillfördes detta icke något nytt kapital, försovitt man icke förutsatte, att beloppen eljest skulle utdelas till aktieägarna. Med den försiktiga utdelningspolitik, som företagen förde, torde en sådan förutsättning icke vara grundad i de verkliga förhållandena. — Om åter vinstandelar tillfördes de anställda kontant torde väl sannolikheten vara mindre för att beloppen sparades än om de finge kvarstå inom företaget.

Handelskammaren fortsätter.

Om Handelskammaren sålunda icke tror på att vinstandelssystemet skulle kunna få någon större betydelse för kapitalbildningen, innebär detta givetvis icke något omdöme om systemet som sådant. Att här gå in på någon närmare diskussion av detta vittutseende problem är icke möjligt. Så mycket torde väl dock kunna sägas, att detta system knappast passar vare sig med konstruktionen hos vårt bolagsväsen eller med den solidariska lönepolitik, som karakteriserar arbetsmarknaden i vårt land. Om ett vinstandelssystem mera allmänt skulle införas, skulle det dessutom sannolikt snarare motverka än främja ny företagsamhet. Det skulle nämligen troligen bli de gamla och välkonsoliderade företagen, som komme att lämna de största vinstandelarna, varigenom svårigheterna för nya företag att hävda sig i konkurrensen om arbetskraften med de äldre, för den bästa arbetskraften mera lockande företagen skulle skärpas.

Att det emellertid i särskilda fall kan finnas motiv för att de anställda tillförsäkras delägarskap i företaget i form av vinstandel eller på annat sätt, visa erfarenheterna både inom och utom landet. Detta gäller framför allt mindre företagsamhet inom industri och handel, där ett delägarskap verkligen kan få en icke endast formell utan också reell innebörd. I dylika fall skulle det antagligen kunna bidra till att stärka samhörigheten med företaget och att öka prestationerna. Men det saknas både förutsättningar och anledning att söka genom statliga åtgärder forcera en sådan utveckling. Det bör överlämnas åt arbetsgivare och anställda att lösa detta problem, om och i den mån som psykologiska och andra förutsättningar härför föreligga. För Handelskammaren ter det sig omotiverat att staten skulle ingripa till förmån för en viss form för disposition av företagsvinsterna.

Handelskammaren anför vidare, att vad som uppenbarligen föresvävat motionärerna vore att genom skattefrihet för vinstandelar, som för viss minimitid bundes i godtagbar sparform, uppmuntra till en tillämpning av detta system. Såvitt Handelskammaren kunde finna, skulle detta innebära ett betydande avsteg från gängse skatteprinciper genom att i så fall en toppinkomst, som eljest beskattades särskilt hårt, skulle behandlas på rakt motsatt sätt, försovitt mottagaren avstode från att fritt utnyttja den under viss tid. Det funnes, såvitt Handelskammaren förstod, ingen anledning att i beskattningshänseende premiera vinstandelar framför andra inkomster, som eventuellt bundes på något motsvarande sätt.

Svenska arbetsgivareföreningen erinrar om att vinstandelssystem under åtskilliga år diskuterats i Sverige. Det vore föreningen bekant, att man inom vissa akademiska och politiska kretsar hyste vissa sympatier härför. Det finnes även företagare, som torde vara förhållandevis positivt inställda till dessa idéer. Gåve man begreppet vinstandel samma vidsträckta betydelse som vore gängse i USA, kunde åtgärder av samma natur eller med för de anställda samma resultat sedan länge anses ha praktiserats i Sverige. Detta gällde särskilt sådana vinstdispositioner, som komme större grupper eller eventuellt samtliga anställda vid ett företag till godo. Sålunda vore det förhållandevis vanligt, att större och medelstora företag avsatte betydande belopp av sin bruttovinst för åtgärder till de anställdas fromma, t. ex. uppläggande av pensionsfonder, inrättande av semesterhem, gåvor till kommunala institutioner eller föreningar i den ort, där företaget hade sin verksamhet, eller utan motprestation vidtog åtgärder, som direkt eller indirekt komme de anställda till godo. Uppenbarligen vore det dock icke sådana former av vinstandelssystem som motionärerna syftade till.

Föreningen fortsätter.

Motionärerna förorda ett system grundat på avtal mellan företaget och de anställda, enligt vilket de anställda efter bestämda regler skola tillföras en viss andel av företagets vinst. Vidare diskutera motionärerna, att den på de anställda ankommande andelen av vinsten icke skall konsumeras utan investeras antingen i det företag, där mottagarna äro anställda, eller i investeringsbolag eller investeringsfonder.

Föreningen har i olika sammanhang hävdadt, att vinstandelssystemet står i motsättning till kollektivavtalssystemet på den svenska arbetsmarknaden. I princip skall kollektivavtalet innehålla bestämmelser för alla de förmåner, kontanta eller in natura, som arbetstagaren har att emotse för utfört arbete. Föreningen tror för sin del icke på hållbarheten av ett system, som bygger på rättigheter och skyldigheter vid sidan om avtalen. Erfarenheten ger klart vid handen, att varje form av förmåner vid sidan av avtalen, som mera regelbundet utgå till de anställda, förr eller senare inarbetas i avtalen.

Vinstandelssystemet synes vidare kräva kontroll från arbetarnas sida av företagets ledning och förvaltning, något som föreningen icke kan acceptera. Vidare skulle systemet på ett allvarligt sätt störa de normer för förhandlingar om löner och arbetsbestämmelser i övrigt, som sedan länge tillämpats i vårt land.

Föreningen har på anförda skäl motsatt sig att statsmakterna vidtaga åtgärder för att undersöka vinstandelssystemets tillämpning inom det enskilda näringslivet. En sådan utredning i statsmakternas regi kunde icke förenas med den här i landet erkända grundprincipen om arbetsmarknadens frihet, vilken princip föreningen ansåge ytterst viktigt att upprätthålla.

Landsorganisationen uttalar, att det länge stått klart för arbetarna att en standardförbättring förutsatte en effektivitetshöjning. Denna sats hade utgjort ledmotivet i de senare årens diskussion kring den fackliga politiken.

Som framginge av landsorganisationens yttrande över motionen II: 226 vid 1949 års riksdag vore man emellertid inom fackföreningsrörelsen enig om att andel i vinst icke vore en lämplig form för att påskynda en sådan utveckling.

Motionärerna hade närmast tänkt sig att utredningen skulle överväga skattelättnader för speciellt sådana vinstandelssystem, som innebure en ökning av sparandet. Med hänsyn till den betänksamhet som på många håll funnes för utvidgade engagemang i företagen torde dock eventuella skattelättnader sannolikt få ringa betydelse för utvecklandet av vinstandelssystem.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har erinrat om att TCO i yttrande över motionen II: 226 vid 1949 års riksdag anfört, bland annat, att införande av någon form av meddelägarskap eller dylikt för de anställda inom vissa områden av näringslivet otvivelaktigt skulle kunna medföra en ökad produktion. Enligt TCO:s uppfattning tillkom det emellertid arbetsmarknadens parter att upptaga detta problem till behandling om och när de själva funno detta påkallat. En lösning av frågor av detta slag skulle nämligen sannolikt icke stå att vinna utan vederbörligt hänsynstagande till den lönesättningsmetodik om vilken parterna tidigare träffat överenskommelse. TCO vore alltjämt av denna principiella uppfattning och kunde inte anse det påkallat att i dagens läge tillsätta en utredning för undersökning av huruvida möjlighet föreläge att genom skattereformer stimulera tillämpning av ett vinstandelssystem eller dylikt inom näringslivet. Enligt TCO:s uppfattning borde en sådan utredning kunna anstå intill dess arbetsmarknadens parter själva i någon form hade upptagit förhandlingar inbördes om ifrågavarande spörsmål. Organisationen ville emellertid å andra sidan icke motsätta sig att den av motionärerna föreslagna utredningen komme till stånd.

Kooperativa förbundet erinrar om att ifrågavarande spörsmål varit föremål för behandling vid 1949 års riksdag i anledning av motionen II: 226. En genomgång av de nu framförda motionerna ådagalade, att det vore samma huvudförslag som nu återkommit, ehuru med en speciellt på kapitalbildningens främjande inriktad motivering. Av förbundet i remissyttrande över förenämnda motion gjorda principuttalande i frågan framginge, att förbundet intoge en avvisande hållning i fråga om meddelägarskap och vinstandel i företagen för de anställda. De synpunkter som utvecklats i de nu föreliggande motionerna gäve icke anledning att modifiera den tidigare intagna ståndpunkten.

Förbundet fortsätter.

En fullt frivillig experimentverksamhet med vinstandelssystem inom privata företag möter helt naturligt i och för sig icke någon gensaga. En helt annan fråga uppkommer emellertid, därest en dylik verksamhet skulle

främjas genom bidrag av allmänna medel, på sätt motionärerna ifrågasatt genom beredande av särskilda skattelättnader både åt företagen i fråga och åt deras anställda. Det skulle enligt styrelsens mening vara stötande för den allmänna rättskänslan, om en viss form av delägarskap i företagsverksamhet respektive andel i vinst skulle beredas skattelättnader enbart därför att vederbörande förmånstagare vore anställda i företaget i fråga. I jämförelse med andra former för delaktighet i vinsten respektive för äganderättens spridning bland de breda samhällslagren, främst den kooperativt organiserade företagsverksamheten, skulle sålunda vinstandelssystem för de anställda direkt gynnas i skattehänseende. Styrelsen vill i detta sammanhang erinra om att arbetare, jordbrukare och tjänstemän i vårt land skapat mycket omfattande kooperativa företag, som icke haft några skatteprivilegier att tacka för sin framgång. Hela den konsumentkooperativa företagsverksamhet har — för att nämna ett exempel — vuxit fram i fri tävlan på lika villkor med det privata näringslivet. Just den kooperativa företagsverksamheten erbjuder, som styrelsen redan tidigare framhållit, medborgarna alla möjligheter att i demokratiska former öva inflytande på näringslivet genom delägarskap och genom andel i på verksamheten uppstående överskott. Detta är — som styrelsen betonade redan i sitt remissyttrande år 1949 — i själva verket den enda lösning av delägarskapets problem som fullt ut tillvaratar konsument- och samhällsintresset. Att som i motionerna ifrågasatts utbetalda vinstandelar till anställda i företagen skulle kunna undantagas från beskattningen både hos företaget och hos mottagaren skulle i realiteten innebära en diskriminering i skattehänseende gentemot all företagsverksamhet, som icke tillämpade ett dylikt vinstandelssystem och sålunda även gentemot den utan allt statsstöd verksamma konsumentkooperationen.

Förbundet anför, att redan den nu åberopade jämförelsen gjorde det mindre lämpligt att en utredning med av motionärerna angivet syfte företoges. Härtill komme emellertid att ett genomförande av en skattebefrielse eller av väsentliga skattelättnader vid tillämpningen av något slag av vinstandelssystem skulle öppna möjligheter till missbruk i en omfattning, som vore ägnad att skapa mycket stora fiskala och kontrolltekniska svårigheter. Med hänsyn till det anförda avstyrktes den av motionärerna begärda utredningen om skattelättnader för vinstandelssystem.

3. Motionernas förslag om utredning angående möjligheterna och lämpligheten av sådana ändringar i skattelagstiftningen att utvecklingen av ny företagsamhet och därtill knuten kapitalbildning underlättas.

Fullmäktige i riksbanken ha förklarat sig icke vara beredda att tillstyrka en utredning i berörda syfte. Utan att i detta sammanhang närmare vilja ingå på frågan om önskvärdheten av att i nuvarande läge särskilt uppmuntra ny företagsamhet framhålla fullmäktige, att det syntes ligga i sakens natur att Kungl. Maj:t hade sin uppmärksamhet riktad på spørsmålet om verkningarna i olika hänseenden av olika skatteformer.

Landsorganisationen anför, att de senaste årens omfattande nybildningar av företag ej gåve belägg för påståendet att företagsbeskattningen försvårade nystartande av företag. För vissa typer av företag torde det dock enligt landsorganisationen vara riktigt att företagsbeskattningen verkar hämmande på risktagandet. Det kunde därför finnas anledning att göra en översyn av skattebestämmelserna i detta hänseende. Detta borde dock ske i den planerade nya skatteutredningen, som borde taga upp frågan om företagsbeskattningens inverkan på produktionen i dess helhet. Någon särskild utredning torde därför enligt Landsorganisationen icke behöva tillsättas.

Fullmäktige i riksgäldskontoret anför, att fullmäktige särskilt med tanke på utvecklingen på längre sikt i princip kunde ansluta sig till det i motionerna framförda önskemålet om en undersökning i ifrågavarande hänseende.

Svenska bankföreningen har anslutit sig till motionärernas yrkande men framhållit, att detta yrkande knappast torde vara av beskaffenhet att böra prövas på grundval av förevarande, till bankoutskottet överlämnade motioner.

Sveriges industriförbund hänvisar till innehållet i det av näringslivets skattedelegation utarbetade och av förbundet återopade yttrandet över 1949 års skatteutrednings betänkande. Förbundet understryker därutöver, att skattedelegationen ansett att den ringa skattelindring som av skatteutredningen föreslagits snarast möjligt borde följas av en väsentligt större lättning i det direkta skattetrycket. Förbundet förordar livligt, att den i utredningens betänkande föreslagna undersökningen rörande införande av en allmän indirekt beskattning snarast möjligt kommer till stånd.

Sveriges grossistförbund och *Sveriges köpmannaförbund* tillstyrka förslaget om en utredning.

Svenska arbetsgivareföreningen förklarar, att föreningen intet har att erinra mot att man i samband med den fortlöpande översynen av skattelagstiftningen prövar möjligheterna och lämpligheten av ändringar i beskattningsreglerna i av motionärerna angivet syfte.

4. *Motionernas förslag om utredning rörande det allmännas möjligheter att genom en ändring eller komplettering av rådande lagstiftning underlätta tillkomsten av investeringsbolag med låga aktievalörer eller andra liknande institutioner i avsikt att skapa en fördelaktig form för mindre inkomstagares sparande och öka tillgången på aktivt kapital.*

Fullmäktige i riksbanken ifrågasätta, om den här avsedda sparformen särskilt lämpade sig för mindre inkomstagare. Man måste utgå från att

de sparare, som här åsyftades, i allmänhet saknade möjlighet att bedöma värdet, åtminstone på längre sikt, av de aktier som investeringsbolaget ägde och därmed också av värdet å aktierna i investeringsbolaget. I den mån här avsedda sparare önskade förvärva aktier i investeringsbolag, torde de för övrigt redan nu kunna tillgodose denna önskan, eftersom det inom landet finnes flera välkända investeringsbolag. Men man kunde enligt fullmäktige utgå från att i regel andra sparformer passade bättre för ifrågasvarande klientel.

Fullmäktige i riksgäldskontoret framhålla, att det givetvis ur företagsamhetens synpunkt vore av vikt att sparandet i aktier uppmuntrades och underlättades. Några åtgärder i sådant syfte från statens sida torde dock enligt fullmäktige knappast vara påkallade. Flera välkända investeringsbolag finnes redan med relativt låga aktievalörer, vilka väl lämpade sig för småsparare. I den mån så kunde finnas erforderligt för att ernå en ökad spridning av aktierna bland den stora allmänheten, vore det att förvänta att dessa bolag genomförde en sänkning av aktievalören. Att på denna punkt åstadkomma en ändring av sparvanorna hos småspararna torde endast kunna ske så småningom och under intryck av en målmedveten propagandaverksamhet. Det undandroge sig fullmäktiges bedömande, huruvida det sparande i aktier som inom rimlig tid kunde komma från småspararna kunde bli av sådan omfattning att det skulle få någon större praktisk betydelse för industriens finansiering. På goda grunder kunde vidare ifrågasättas, om icke banksparande och sparande i obligationer eller i egnahem låge bäst till för den stora allmänheten. Man borde heller icke förbise, att sparandet hos banker och sparbanker i stor utsträckning komme företagsamheten till godo, även om det ej skedde som en riskbärande kapitalinsats på längre sikt.

Svenska bankföreningen påpekar, att åtskilliga investeringsbolag redan existerade med aktier i så låga valörer, att de väl skulle lämpa sig som sparobjekt även för små inkomsttagare. Dessa bolags aktier vore också redan nu i allmänhet spridda på ett mycket stort antal aktieägare. Vad motionärerna anfört därom att aktieaffärer i regel gjordes i börsposter på 50 stycken, stode heller icke hindrande i vägen för inköp även av de minsta poster. Tvärtom förmedlades ofta och gärna genom bankernas och maklarnas försorg köp och försäljning av mycket små aktieposter.

Däremot vore det riktigt, att aktier i investeringsbolag kunde vara mindre attraktiva av den anledningen, att gällande banklag förbjöde belåning av sådana aktier. I det nyligen av 1949 års banklagssakkunniga angivna förslaget till ny banklag hade emellertid nämnda förbud föreslagits skola hävas beträffande sådana investeringsbolagsaktier som vore upptagna på fondbörsens s. k. A: 1-lista. Ett genomförande av detta förslag skulle väsent-

ligen eliminera det hinder för en allmänare placering i sådana aktier, som det nuvarande förbudet onekligen utgjorde.

Bankföreningen vore emellertid i så måtto av samma mening som motionärerna, att även bankföreningen ansåge det vara en angelägenhet av stor vikt för näringslivets framtida kapitalförsörjning, att de bredare lagrens sparande i större utsträckning än hittills kunde såsom riskbärande kapital ställas direkt i produktionens tjänst. Denna synpunkt gjorde sig alltmera gällande allteftersom de större inkomsttagarnas möjligheter att förse näringslivet med sådant kapital omintetgjordes genom den kumulerade progressiviteten hos såväl den statliga inkomstskatten som förmögenhets-skatten. Bankföreningen ville dock bestämt avråda från att genom något slag av statliga åtgärder uppmuntra den stora allmänheten till aktieplaceringar, av vad slag det vara måtte. Det låge nämligen i sakens natur, att sådana placeringar åtminstone såtillvida alltid kunde visa sig vara ofördelaktiga, att placeringen icke skett vid den bästa tidpunkten. Man borde därför enligt bankföreningens mening, för att icke riskera bakslag, rent allmänt sett vara ytterst försiktig med att i ett visst läge vidtaga positiva åtgärder för att uppmuntra sparandets placering i aktier. Däremot borde allt göras för att undanröja den misstänksamma inställning mot allt vad aktier hette som vore frukten av en sedan länge förd tendentiös propaganda, i vilken innehav av aktier snarast framställdes som något komprometterande. Härför fordrades inga lagstiftningsåtgärder men däremot saklig och vederhäftig upplysning, icke minst från de håll, där denna misstänksamhet mest underblåsts.

Sveriges industriförbund uttalar, att förbundet knappast kunde finna något behov föreligga av emittering av aktier i lägre valörer än de nu gängse.

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, *Sveriges köpmannaförbund* och *Svenska arbetsgivareföreningen* ha lämnat förslaget om en utredning utan erinran.

Sveriges grossistförbund anför, att i vårt land flera företag vore verksamma, vilka kunde betecknas som investeringsbolag och som köpte och förvaldade aktier i andra aktiebolag. Det syfte, man velat ernå genom dessa investeringsbolag, nämligen en tillfredsställande avkastning och riskfördelning, torde i allmänhet ha tillgodosetts. Såvitt det vore förbundet bekant, arbetade dessa företag i regel med aktier på ett nominellt värde om 100 kronor. Aktierna i de flesta av dessa bolag torde vara spridda på rätt många enskilda händer. Att trots detta aktierna kanske ej i särskilt stor uträkning förvärvats utanför de kretsar, som traditionellt plecerade pengar på detta sätt, torde även vara att tillskriva bristande kunskaper hos den stora allmänheten om frågor sammanhängande med näringslivets finansiering etc. Ökad

upplysning i allmänna ekonomiska ting skulle med säkerhet stimulera intresset för kapitalplacering i svenska aktier.

Utan tvivel skulle även en utredning av det slag, som motionärerna föreslagit rörande möjligheterna att underlätta tillkomsten av investeringsbolag, vara av en viss betydelse samt bilda ett gott underlag för fortsatta åtgärder på området. Självfallet vore emellertid att eventuella ändringar eller kompletteringar av rådande lagstiftning måste ges en allmän räckvidd så att i nu förevarande sammanhang något gynnande ej skedde av speciella företagsformer.

Stockholms handelskammare uttalar, att även om aktierna i de nuvarande investeringsbolagen, särskilt efter genomförande av det av 1949 års banklagssakkunniga föreslagna upphävandet av förbudet mot belåning av investeringsbolagsaktier, såvitt dessa äro uppförda på fondbörsens A: 1-lista, lämpade sig som placeringsobjekt jämväl för småsparare, utslöt icke detta att det skulle kunna erbjuda intresse att undersöka möjligheterna att skapa nya institut som mellanhand mellan spararna och företagarna. Sådana institut skulle kunna transformera det direkta aktieägendet till en mera säker form av placering genom en spridning och utjämning av riskerna. Dessa finansieringsinstitut skulle med andra ord vara speciellt organiserade för att kanalisera kapital från nya sparkategorier till den mera riskbetonade företagsamheten på ett sådant sätt, att riskmomenten i väsentlig mån avlyftes från spararna.

Sådana institut erbjöde emellertid icke den enda möjligheten — vid sidan om skattelättnader — att stimulera kapitalbildningen för företagande. På detta liksom på så många andra områden för den ekonomiska politiken gällde, att det icke funnes någon patentlösning utan att man måste söka sig fram efter en kombination av olika, var för sig icke alltför vittgående åtgärder.

Landsorganisationen erinrar om att även för närvarande möjligheter funnes att placera även ganska små belopp i aktier men framhåller, att intresset för aktieköp hos mindre inkomsttagare torde vara ganska ringa med hänsyn till de olägenheter som äro förbundna med aktieplaceringar. Landsorganisationen har intet att erinra mot att den av motionärerna förordade utredningen beträffande investeringsbolag kommer till stånd.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) uttalar, att det enligt TCO:s uppfattning syntes vara en samhällsuppgift av hög angelägenhetsgrad att stimulera tillskapandet av sparformer, vilka även för småspararna kunde få karaktären av »realvärdeplaceringar». Det undandroge sig emellertid TCO:s bedömande huruvida det vore lämpligt och möjligt ur andra synpunkter att verkställa en revision av de stadganden i banklagen som enligt motionärerna skulle behöva uppmjukas för att en vidgad verksamhet av

ifrågavarande slag skulle komma till stånd. TCO hade icke något att invända mot att dessa frågor gjordes till föremål för närmare utredning.

Kooperativa förbundet anför, att motionärernas ifrågavarande yrkande toge sikte på att gällande banklagstiftning förbjuder belåning av aktier i intressebolag. Banklagens § 4 innehölle sålunda förbud för bank att såsom pant mottaga aktier i bolag, vars verksamhet huvudsakligen bestode av att förvalta eller driva handel med aktier. Motionärerna ansåge en uppmjukning av denna bestämmelse möjlig utan att berättigade säkerhetskrav skulle eftersättas. Därmed avsåges exempelvis sådana fall, där investeringsbolagens skulder skulle vara obetydliga i förhållande till deras tillgångar.

Förbundet ville erinra om att det redan förelåge ett förslag av 1949 års banklagssakkunniga, vilket innefattade en uppmjukning av den art, som motionärerna åsyftade. Förbundet komme i sitt remissyttrande över förslaget till ny banklag att närmare ingå på det här berörda spørsmålet. Förbundet ville emellertid redan i detta sammanhang framhålla, att ett investeringsbolag av den typ motionärerna avsåge icke borde medgivas rätt att själv belåna det egna innehavet av aktier, därest ägarna till aktierna i investeringsbolaget bereddes möjlighet att belåna dessa i banker och andra kreditinrättningar.

Utskottet. I motionerna har betonats sparandets stora betydelse för den fortsatta välståndsutvecklingen i vårt land. Utskottet har vid upprepade tillfällen starkt understrukt vikten av att ett ökat sparande kommer till stånd, så att olika angelägna investeringsbehov inom såväl den offentliga som enskilda sektorn i samhället kunna tillgodoses i tillfredsställande omfattning. I detta hänseende torde inga delade meningar råda. Från den angivna utgångspunkten skisseras i motionerna olika åtgärder för att främja kapitalbildningen. Tyngdpunkten har härvid lagts på förslag som syfta till att underlätta enskilt sparande som kan påräknas för riskbärande investeringar. De i motionernas hemställan framlagda förslagen kunna indelas i tre olika grupper. Redovisningen i det föregående av de över motionerna avgivna remissyttrandena har skett med beaktande av denna gruppering.

Motionärerna ha till en början hemställt om tillsättande av en utredning i syfte att undersöka förutsättningarna för att genom skattereformer stimulera tillämpningen inom det enskilda näringslivet av vinstandelssystem med särskild hänsyn till angelägenheten att främja kapitalbildningen genom att bereda de anställda ökade möjligheter till sparande och uppnå större effektivitet i produktionen. I remissyttrandena har i allmänhet uttalats tveksamhet i olika hänseenden om lämpligheten av en dylik åtgärd, även om några remissinstanser ej haft något att erinra mot en utredning. I vissa fall har motionärernas förslag direkt avstyrkts. Särskilt har i ytt-

randena understruktits, att frågan om vinstandelssystemets genomförande i vårt land i princip bör lösas av vederbörande parter på arbetsmarknaden och att en utredning i ämnet i statsmakternas regi icke kan förenas med grundprincipen om arbetsmarknadens frihet. Utskottet vill för sin del till en början erinra om att frågan om tillämpning av vinstandelssystem i vårt land var föremål för behandling av 1949 års riksdag i anledning av motionen II: 226 angående utredning rörande principerna och metoderna för nya former av samarbete mellan arbetsmarknadens parter. Motionen föranledde ej någon riksdagens åtgärd. Det är samma huvudförslag som genom de nu föreliggande motionerna ånyo kommit under riksdagens prövning. Spörsmålet har emellertid enligt utskottets uppfattning icke genom dessa motioner kommit i ett sådant läge att anledning föreligger för riksdagen till annat ställningstagande än då frågan prövades 1949. Utskottet vill framhålla, att enligt de avgivna remissyttrandena parterna på arbetsmarknaden äro ense om att icke nu vilja förorda en tillämpning av vinstandelssystem i vårt land och vidare ense om att en utredning i ämnet, om en sådan skulle verkställas, icke bör ske genom statsmakternas försorg utan bör ankomma på parterna själva. Att staten vid sådant förhållande skulle i enlighet med motionärernas förslag igångsätta en utredning i syfte att uppmuntra tillämpningen av vinstandelssystem bör enligt utskottet icke ifrågakomma. Det måste också anses tvivelaktigt, om staten bör stimulera tillämpningen av vinstandelssystem genom ett så betydande avsteg från gängse skatteprinciper, att staten skulle i beskattningshänseende särskilt premiera den form av sparad inkomst som representeras av vinstandelar. Utskottet finner sig sålunda böra avstyrka bifall till motionärernas förevarande förslag. Av detta ståndpunktstagande följer även, att utskottet icke kan tillstyrka bifall till motionärernas förslag om en utredning i syfte att undersöka förutsättningarna för vinstandelsmetodernas tillämpning inom av det allmänna ägda företag i branscher, där de befinna sig i en effektiv konkurrens med enskilda företag på lika villkor.

Vad därefter angår motionärernas förslag om en utredning i syfte att pröva möjligheterna och lämpligheten av sådana ändringar i skattelagstiftningen att utvecklingen av ny företagsanhalt och därtill knuten kapitalbildning underlättas finner utskottet detta yrkande icke böra föranleda annat uttalande från utskottets sida än att det torde få förutsättas, att frågan om verkningarna i olika hänseenden av gällande skatteformer uppmärksammas i samband med den fortlöpande översynen av skattelagstiftningen. Någon särskild utredning i ämnet är utskottet icke berett att tillstyrka.

Vad slutligen beträffar förslaget om en utredning i syfte att undersöka det allmännas möjligheter att genom en ändring eller komplettering av rådande lagstiftning underlätta tillkomsten av investeringsbolag med låga aktievalörer eller andra liknande institutioner i avsikt att skapa en fördel-

aktig form för mindre inkomsttagares sparande och öka tillgången på aktivt kapital får utskottet uttala, att några åtgärder i dylikt syfte icke torde vara påkallade från statens sida. Utskottet vill erinra om att flera investeringsbolag redan finnas i landet med relativt låga aktievalörer. I anslutning till vad Svenska bankföreningen i sitt yttrande särskilt understrukit vill utskottet framhålla, att enligt utskottet anledning icke föreligger att genom något slag av statliga åtgärder stimulera den stora allmänheten till aktieplaceringar. Utskottet avstyrker sålunda motionernas yrkande även på denna punkt.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att de likalydande motionerna I: 352 och II: 477 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 april 1952.

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sundvik, Fahlander, Johannesson*, Nordenson*, Boo, Svärd och Eliasson;

från andra kammaren: herrar Severin, Nilsson i Landskrona, Persson i Norrby, Schmidt, Sköldin, Fagerholm, Johanson i Kalmar och Nyberg.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Schmidt* och *Nyberg*, som ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

I förevarande motioner yrkas på utredning angående förutsättningarna för att genom skattereformer stimulera tillämpningen av vinstandelssystem inom det enskilda näringslivet liksom inom av det allmänna ägda företag, där de befinner sig i konkurrens med enskilda företag på lika villkor. Genom att vidtaga dylika åtgärder skulle man bereda de anställda ökade möjligheter till sparande och uppnå större effektivitet i produktionen. Motionärerna önskar vidare prövning av möjligheterna att vidtaga sådana ändringar i skattelagstiftningen att utvecklingen av ny företagsamhet och därtill knuten kapitalbildning underlättas. Slutligen begärs undersökning av

det allmännas möjligheter att underlätta tillkomsten av investeringsbolag med låga aktievalörer eller liknande institutioner i avsikt att skapa en fördelaktig form för de mindre inkomstagarnas sparande och öka tillgången på aktivt kapital. De förslag till åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda, skulle därefter framläggas.

Enligt utskottets mening har de spörsmål, som berörs i dessa motioner, en väsentlig betydelse. Vikten av att det enskilda sparandet och kapitalbildningen ökas torde numera vara allmänt erkänd. I de remissutlåtanden, som inkommit med anledning av motionerna, har också detta särskilt understrukits. Den ökning av investeringsvolymen, som är en nödvändig förutsättning för fortsatt välståndsutveckling i tillfredsställande takt, torde icke kunna åstadkommas utan ökat sparande och ökad tillgång på riskvilligt kapital.

Den viktigaste förutsättningen för en ökning av det enskilda sparandet och kapitalbildningen är givetvis att förtroendet för penningvärdet återställs och vidmakthålles. Men även frånsatt fluktuationerna i penningvärdet kan ett flertal olika åtgärder tänkas för att stimulera sparande och kapitalbildning. Till dessa hör enligt utskottets mening de åtgärder, som behandlas i föreliggande motioner.

Grundläggande för motionärernas uppfattning synes vara, att vinstandelsystem i praktisk tillämpning skulle främja det enskilda sparandet och uppmuntra till större effektivitet i produktionen. Utskottet är väl medvetet om de svårigheter, som kan uppstå när det gäller att i praktisk handling omsätta system med andel i vinst. Det ena företaget har till följd av sin struktur större möjligheter än det andra. Detta hindrar emellertid inte, att spörsmålet har ett betydande intresse och att det bör följas med största uppmärksamhet. Erfarenheterna från utlandet ger vid handen, att gynnsamma resultat kan uppnås genom att på ett eller annat sätt ge de anställda del i företagets vinst. Några avgörande bevis för att ett dylikt system skulle ha mindre förutsättningar att lyckas i vårt land än i andra länder kan knappast förebringas.

De av utskottet hörda remissinstanserna har tillkännagivit olika meningar angående den av motionärerna begärda utredningen. Några har avstyrkt, andra ställt sig tveksamma, andra återigen sagt sig icke ha något att invända. Utskottet anser för sin del att de i motionerna berörda frågorna såväl i det aktuella läget som på längre sikt har ett så betydande allmänt intresse, att en utredning är motiverad. Denna utredning, i vilken enligt utskottets och motionärernas mening arbetsmarknadens och näringslivets organisationer skall vara företrädde, bör behandla samtliga de spörsmål, som berörs i motionerna. Utredningen skulle bl. a. ha till syfte att frambringa ett samlat material för närmare bedömning av vinstandelsproblemet och ge vägledning för de företag, som är intresserade av att praktisera

vinstandelssystem. Därvid bör de resultat, som uppnåtts på området såväl inom- som utomlands ingående redovisas. Vidare bör utredningen närmare undersöka vilka möjligheter det allmänna har att genom skattereformer stimulera till införande av vinstandelssystem, liksom möjligheterna att genom investeringsbolag med låga aktievalörer skapa en fördelaktig form för mindre inkomsttagares sparande och öka tillgången på aktivt kapital.

Utskottet är ense med motionärerna därom att lagstiftning om införande av vinstandelssystem icke kan ifrågakomma. Den begärda utredningen skulle icke få ett sådant syfte. I detta avseende måste de åsyftade resultaten nås genom frivilliga överenskommelser mellan berörda parter inom näringslivet och på arbetsmarknaden. Frågan har dock även ur allmän synpunkt ett så stort intresse och har ett sådant samband med skattepolitiska åtgärder, att en utredning är motiverad.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 352 och II: 477, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tillsättandet av en utredning, inkluderande företrädare för arbetsmarknadens parter och med uppdrag att anlita in- och utländsk expertis med sakkunskap på i motionen berörda områden, i syfte:

1) att undersöka förutsättningarna för att genom skattereformer stimulera tillämpningen inom det enskilda näringslivet av vinstandelssystem med särskild hänsyn till angelägenheten att främja kapitalbildningen genom att bereda de anställda ökade möjligheter till sparande och uppnå större effektivitet i produktionen,

2) att undersöka förutsättningarna för vinstandelsmetodernas tillämpning inom av det allmänna ägda företag i branscher, där de befinner sig i en effektiv konkurrens med enskilda företag på lika villkor,

3) att pröva möjligheterna och lämpligheten av sådana ändringar i skattelagstiftningen, att utvecklingen av ny företagsamhet och därtill knuten kapitalbildning underlättas,

4) att undersöka det allmännas möjligheter att genom en ändring eller komplettering av rådande lagstiftning underlätta tillkomsten av investeringsbolag med låga aktievalörer eller andra liknande institutioner i avsikt att skapa en fördelaktig form för mindre inkomsttagares sparande och öka tillgången på aktivt kapital,

5) att framlägga de förslag till åtgärder, vartill utredningen föranleder.